

Program/Senter for konkurransepolitikk

Utredning fra arbeidsgruppe bestående av

Viserektor Mette Bjørndal, NHH

Juridisk direktør Håkon Cosma, Konkurransetilsynet

Professor Tommy S. Gabrielsen, Institutt for Økonomi, UiB

Dekan Asbjørn Strandbakken, Juridisk Fakultet, UiB

Utredningsleder Kjell Sunnevåg, Konkurransetilsynet

Professor Lars Sjørgard, Institutt for Samfunnsøkonomi, NHH

Bergen, 20. oktober 2010

Sammendrag

Det foreligger svært gode forutsetninger for å bygge opp et nasjonalt senter for konkurransepolitikk i Bergen. Senteret kan bygge videre på kompetanse som allerede finnes ved de tre institusjonene Universitetet i Bergen, Norges Handelshøyskole og Konkurransetilsynet. Vår ambisjon er å etablere Bergen som en "hovedstad" for konkurransepolitikk ikke bare i Norge, men i Norden. Ettersom konkurransepolitikk er tverrfaglig er det viktig å sikre samspillet mellom de to fagfeltene juss og økonomi. Dette kan best gjøres ved å opprette et fysisk senter der jurister og økonomer arbeider sammen. For å sikre kritisk masse er det nødvendig at senteret blir av en viss størrelse. Det kan dels finansieres ved at personer ansatt i basismiljøene gis anledning til å være ved senteret, og dels ved at ekstern finansiering gir grunnlag for ytterligere aktivitet. Senteret bør spille en aktiv rolle både når det gjelder forskning, undervisning samt ved å arrangere seminarer og konferanser innen fagfeltet konkurransepolitikk. Det kan også være naturlig at andre og nærliggende fagfelt, som for eksempel innovasjon, regulering og institusjonelle studier utgjør en del av senterets fokusområder.

1. Bakgrunn for utredningen

Våren 2010 ble det tatt initiativ til å drøfte muligheten for et senter for Konkurransepolitikk i Bergen. Ideen var å etablere et senter basert på samarbeid mellom Norges Handelshøyskole, Konkurransetilsynet og Universitetet i Bergen, tre institusjoner som samlet kunne gi mulighet for et senter som bygget videre på den kompetansen som finnes i Bergen innenfor feltet konkurransepolitikk. Gruppen som drøftet muligheten for et senter tok initiativ til et felles møte mellom ledelsen ved Norges Handelshøyskole og ledelsen ved Universitetet i Bergen den 11. august 2010. Ledelsene ved begge de to institusjonene stilte seg positive til tiltaket, og det ble besluttet at en arbeidsgruppe skulle utarbeide en utredning av et program/senter for konkurransepolitikk. I tråd med dette følger den vedlagte utredningen.

2. Hvorfor et slikt initiativ?

Målet for konkurransepolitikken er å legge til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser. Dette sikrer at vi får mest mulig ut av de samlede ressursene som samfunnet disponerer. Virkemidlet er å legge til rette for sunn konkurranse i næringslivet. Dette sikrer at forbrukerne vil møte et variert utvalg av gode produkter til lave priser.

Konkurransepolitikk er et fagområde i skjæringspunktet mellom juss og økonomi, og det foreligger åpenbart en rekke spennende faglige utfordringer. Fagfeltet omhandler både mer prinsipielle spørsmål angående utformingen av konkurranseregler og selve håndhevelsen av konkurranseloven(e) på ulike saker. 'Law and economics' er et omfattende fagfelt internasjonalt og særlig velutviklet i USA. Det finnes et betydelig omfang av forskning på området kalt 'antitrust' eller 'competition law/economics'

Dette illustrerer at konkurransepolitikk er et fagfelt med spennende akademiske utfordringer. I tillegg har det stor praktisk betydning, da det er en direkte kobling mot både utformingen av konkurransepolitiske prinsipper og den praktiske håndhevelsen av konkurransepolitiske regler som skjer gjennom vedtak og avgjørelser i enkeltsaker.

Det foreligger helt spesielle forutsetninger for å kunne bygge opp et senter for konkurransepolitikk i Bergen. For det første er det et sterkt fagmiljø innenfor økonomisk forskning på dette feltet i Bergen, bestående av forskere både ved Norges Handelshøyskole (i hovedsak ved Institutt for Samfunnsøkonomi), Universitetet i Bergen (Institutt for Økonomi) og Samfunns- og Næringslivsforskning (SNF). Disse har siden midten av 90-tallet bygget opp det klart største fagmiljøet innenfor dette feltet – kalt *industrial organization* – i Norge. Nylig er dette fagmiljøet tildelt et fireårig forskningsprosjekt fra Norges Forskningsråd ('Improving competition policy'), og har også fått et toårig forskningsprosjekt for Fornyings-, Administrasjons- og Kirke departementet innenfor samme tema. For det andre er det et sterkt juridisk fagmiljø ved Universitetet i Bergen. Ved det juridiske fakultet er det flere som forsker aktivt innen fagfeltet konkurranserett, i tillegg til flere innen EU/EØS-rett. Gitt det gode juridiske miljøet generelt, foreligger et stort potensiale for å styrke det konkurranserettslige fagmiljøet. For det tredje er Konkurransetilsynet nå lokalisert til Bergen. I en evaluering av flyttingen av Konkurransetilsynet til Bergen ble det påpekt at Konkurransetilsynet har stor nytte av kontakt med både de økonomiske og juridiske fagmiljøene i Bergen, ikke minst når det gjelder rekruttering. Daværende Fornyings- og administrasjonsdepartementet fikk i 2009 gjennomført en evaluering av utflyttingen av ni ulike statlige institusjoner, herunder av flyttingen av Konkurransetilsynet til Bergen (http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/Tilsynsevaluering_Konkurransetilsynet.pdf). I evalueringsrapporten understrekes de positive virkningene for fagmiljøene, sammenlignet med andre flyttinger som skjedde på samme tid. Det heter blant annet: *'Vi kan ikke se at noen andre tilflyttingsregioner har hatt tilsvarende effekt for kompetansemiljøene.'*

Det er allerede flere eksempler på nære koblinger mellom de ulike institusjonene i Bergen, for eksempel ved at fagpersoner både ved UiB, NHH og SNF har hatt gått inn i ledende stillinger i Konkurransetilsynet. Professorene Lars Sjørgard ved NHH og Tommy Staahl Gabrielsen ved UiB var sjeføkonomer i Konkurransetilsynet henholdsvis perioden 2004-07 og perioden 2007-10. Det er også eksempler på at personer har gått fra Konkurransetilsynet til en av de andre institusjonene. Slike koblinger var det færre eksempler på da Konkurransetilsynet var lokalisert i Oslo.

Forskningsmiljøene i Bergen har et stort internasjonalt nettverk. For økonomenes del har vi gode kontakter inn mot konkurranseøkonomer på toneangivende institusjoner som ACLE (Amsterdam centre for Law and Economics) (professor Maarten Pieter Schinkel), Centre for Competition Policy (CCP) ved University of East Anglia i Norwich (professorene Catherine Waddams, Morten Hviid og Bruce Lyons), sentrale forskere ved University of California, Berkeley (professorene Michael Katz, Carl Shapiro og Richard Gilbert), University of Rochester, USA (professor Greg Shaffer som også har professor II stilling på institutt for samfunnsøkonomi, NHH), Max Planck instituttet i Munchen (professor Kai Konrad som er direktør for the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law, og som i mange år har hatt professor II stilling på institutt for økonomi, UiB) og Handelshøyskolen i København (Peter Møllgaard, professor i 'law and economics'). I tillegg har vi gode relasjoner inn mot den største og viktigste faglige organisasjonen for konkurransepolitikk i Europa, ACE (Association for Competition Economists) hvor Sjørgard og Gabrielsen sitter i styringskomiteen, og Sjørgard og NHH overtar sekretariatet for organisasjonen fra 2010. Bergen (NHH/UiB/KT) skal dessuten arrangere ACE-konferansen i 2011.

Juristene på UiB har også relasjoner inn mot Max Planck Institute of Intellectual Property Law, Competition and Tax Law, München (professor Annette Kur), universitetet i California, Berkeley (professor Daniel L. Rubinfeld), universitetet i Amsterdam (Professor Bernt Hugenholtz som er professor II ved Det juridiske fakultet, UiB). Professor Erich Schanze, Institute for Comparative Law, University of Marburg, Tyskland har også professor II stilling ved det juridiske fakultet, UiB. Ellers har man gode kontakter med Stockholms Universitet, Sverige (professor Ulf Bernitz) og King's College, London, UK (professor Sir Francis Jacobs). Det kan også nevnes at fakultetet for første gang skal arrangere møtet i Nordisk konkurranserettslig nettverk i 2011, som samler konkurranserettsjurister fra de akademiske miljøene i Norden.

3. Hva er målsettingen med et senter?

Målet for konkurransepolitikken er å legge til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser gjennom å stimulere til konkurranse. Konkurranse skjerper bedrifter til å drive kostnadseffektivt, og til å være innovative. Lave kostnader fører til lave priser, og lave priser til økt konkurransekraft. Gode produkter fører til høy etterspørsel. Konkurranse gir derfor næringslivet insentiver til prosess- og produktinnovasjon.

Motstykket til konkurranse er utøvelse av markedsmakt. Markedsmakt fører til høyere priser, redusert etterspørsel, redusert produksjon og dermed redusert sysselsetting. Markedsmakt fører også til sløsing. Bedrifter med markedsmakt bruker for mye ressurser i forhold til produksjonen. Andre virksomheter/sektorer vil ha problemer med å tiltrekke seg ressurser, for eksempel på grunn av høyt lønnsnivå i monopoliserte sektorer. Markedsmakt kan også begrense insentivene til å være innovativ. Bedrifter som utnytter markedsmakt på denne måten vil tape konkurransekraft på lang sikt.

Norsk økonomi er åpen, og vi er sterkt avhengige av utlandet for å opprettholde velferden. Vi importerer mye, og trenger derfor en levedyktig eksportindustri over tid, spesielt ettersom oljealderen går mot slutten. Eksportindustrien må derfor være konkurransedyktig. I den sammenheng spiller en streng og tydelig nasjonal konkurransepolitikk en nøkkelrolle ettersom sterk nasjonal konkurranse vil gi kostnadseffektive og innovative bedrifter. Disse vil ha mye bedre muligheter til å lykkes i et internasjonalt marked enn bedrifter som har levd en beskyttet tilværelse nasjonalt.

Det finnes mange eksempler på næringer som har lykkes nasjonalt på grunn av sterk konkurranse og lite offentlige inngrep, og der dette danner grunnlaget for internasjonal suksess i en senere fase. Leverandørindustrien til oljesektoren er et eksempel. Hard konkurranse om oppdrag i Nordsjøen blir en plattform for å lykkes på internasjonale markeder. Fiskeindustrien er et annet eksempel.

Veksten i norsk økonomi i framtiden skal for en stor del komme fra innovative små og mellomstore bedrifter (SMB). Disse skal produsere for det innenlandske markedet, men også for eksport. De vil også stå for mye av sysselsettingsveksten i norsk økonomi. Det er derfor viktig at forholdene legges til rette for at disse skal lykkes både nasjonalt og internasjonalt. En sterk konkurransepolitikk er en viktig forutsetning for at dette skal skje.

En effektiv og sterk konkurransepolitikk er derfor viktig for å opprettholde et kostnadseffektivt og innovativt norsk næringsliv. Gjennom å opprette et senter for konkurransepolitikk vil vi bidra til å:

- Styrke den konkurransepolitiske kompetansen i Norge og dermed kunnskapsgrunnlaget for konkurransepolitikken
- Sikre at fagmiljøene (UiB/NHH/KT/UiO) har en plattform for faglig diskusjon, interaksjon og rekruttering
- Samle den nasjonale kompetansen på dette fagfeltet som kan opptre uavhengig av private interesser og myndigheter.
- Skape rammevilkår for norsk næringsliv som sikrer vekst og sysselsetting.

Hvis vi lykkes med dette vil vi skape et nasjonalt senter for konkurransepolitikk i Norge, som også vil bli unikt i nordisk sammenheng.

4. Hva skal samarbeidet omfatte?

Senterets hovedaktiviteter vil være konsentrert rundt konkurransepolitisk forskning, undervisning og ulike nettverksaktiviteter som seminarer og konferanser. Omfanget og innretningen på samarbeidet mellom de tre institusjonene og andre miljøer vil til en viss grad avhenge av hvorvidt konkurransepolitikk defineres snevert eller vidt. Uansett hvilken definisjon som legges til grunn vil konkurransepolitikken alltid være tverrfaglig der det økonomiske og juridiske aspektet forenes.

En helt snever definisjon av konkurransepolitikk vil kun omfatte de klassiske konkurransepolitiske temaene: fusjonskontroll, inngrep mot misbruk av dominerende markedsstilling og ulovlige avtaler. Konkurransepolitikken kan imidlertid også utvides til å omfatte andre fagområder, eksempelvis reguleringspolitikk, forbrukerpolitikk, innovasjonspolitik og studiet av konkurransepolitiske institusjoner.

Reguleringsaspektet kan omfatte regulering av priser og kontraktsvilkår innenfor sektorer som for eksempel post, tele og elektrisitet og vil kunne involvere samarbeid med reguleringsmyndighetene innenfor disse sektorene (Post- og teletilsynet og NVE). Forbrukerpolitikens hovedmålsetting er å styrke forbrukernes stilling for derved også å styrke konkurransen i markedene samt å gi forbrukerne mer effektiv beskyttelse. Dette er en målsetting som i alle fall delvis er forenlig med konkurransepolitikens mål. Konkurranse vil øke forbrukernes velferd gjennom lave priser, markedsgjennomsiktighet, mangfold, kvalitet og sikkerhet.

Innovasjonspolitikken tar sikte på å legge til rette for at det skjer utvikling av nye produkter og produksjonsprosesser i økonomien. En klassisk problemstilling er hvorvidt konkurransepolitikken står i motstrid til innovasjonspolitikken eller hvorvidt disse politikkområdene er komplementære. Er det slik at økt konkurranse vil gi bedrifter insentiver til å innovere eller vil innovasjonspolitikken best ivaretas gjennom patenter og lover som sikrer immaterielle rettigheter?

En annen utvidelse er studiet av hvordan konkurransepolitiske institusjoner fungerer og hvordan disse har utviklet seg over tid. Hvilken rolle spiller for eksempel internasjonale nettverk for konkurransemyndigheter på politikktutforming og hvilken rolle spiller for eksempel DG Competition (konkurransemyndigheten i EU) når det gjelder utviklingen av en overnasjonal konkurransemyndighet.

Forskningssamarbeid

Senterets hovedaktivitet vil være å drive forskning på konkurranseøkonomiske og -rettslige problemstillinger. Det er viktig at det stimuleres til forskning av høy kvalitet innen hver av disse feltene. Hva angår konkurranseøkonomisk forskning, foreligger et svært godt utgangspunkt i de to forskningsprosjektene som nylig er startet opp. Innen konkurranserett foreligger også et godt utgangspunkt i det gode juridiske fagmiljøet i Bergen, og den satsning og prioritering av konkurranserettsfaget som nå gjøres på juridisk fakultet ved UiB. Gjennom forskning av høy kvalitet innen hvert av disse områdene vil senteret gi rike muligheter til tverrfaglig forskning, der jurister og økonomer samarbeider om blant annet å skrive vitenskapelige artikler. Det er nettopp den type samarbeid som har vist seg fruktbart i USA, der feltet 'law and economics' har vært svært vellykket.

Undervisningssamarbeid

Konkurransepolitikk er – som det har vært pekt på over – et "ekte" tverrfaglig fagområde. Konkurranserettsjurister må forstå grunnleggende konkurranseøkonomi og konkurranseøkonomer må forstå det juridiske rammeverket. Institutt for økonomi ved UiB tilbyr i dag kurs i konkurransepolitikk både på bachelor- og masternivå, og NHH har også tilsvarende tilbud samt en rekke andre kurs innen konkurranseanalyse, inkludert kurs i næringsøkonomi på doktorgradsnivå. Juridisk fakultet ved UiB tilbyr kurs i konkurranserett, og har også hatt et årlig intensivt kurs i "law and economics" med en anerkjent amerikansk forsker (Daniel Rubinfeld). Samarbeidet mellom jurister og økonomer kan og bør utvikles videre, med blant annet undervisningssamarbeid på tvers av både institusjoner og fakultet. Dette har til en viss grad vært utprøvd på UiB tidligere, men dette samarbeidet bør – etter vårt syn – styrkes og utvides. På NHH foregår det i dag et samarbeid mellom institutt for privatrett, UiO (ved professor Erling Hjelmeng) og henholdsvis Institutt for samfunnsøkonomi og Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap. I framtiden bør dette samarbeidet inkludere også det juridiske fakultet ved UiB.

Konferanser og seminarer

Konkurransetilsynet har i noen år arrangert to seminarserier; konkurranseøkonomisk forum og konkurranserettsforum. Disse har vært drevet med et par-tre seminarer i semesteret i tilsynets lokaler. Dette startet først ut som et samarbeid mellom UiB, NHH og KT, men ansvaret for å drive seminarserien ble gradvis overtatt av KT alene. Oppslutningen fra academia om disse seminarene har vært sviktende de siste årene.

Institutt for økonomi, UiB og Institutt for samfunnsøkonomi på NHH driver hver sin seminarserie på ukentlig basis i semesteret. Dette er generelle økonomiseminarer som tidvis har innslag av konkurransepolitiske problemstillinger. Juristene ved UiB organiserer interne fagluncher og seminarer 4-5 ganger i året. På NHH er det dessuten en seminarserie i næringsøkonomi (industrial

organization), der de forskerne som er aktive innen fagfeltet konkurranseøkonomi møtes om lag fire ganger hvert semester.

Senteret vil organisere en egen seminarserie i konkurransepolitikk myntet på både jurister, økonomer og andre interesserte. Foredragsholderne kan være fagpersoner tilknyttet senteret, eller eksterne foredragsholdere fra inn- og utland. Senteret vil ha sin egen publikasjonsserie med arbeidsnotat og også utgi en elektronisk "policy briefs" der aktuelle konkurransepolitiske tema og saker presenteres og kommenteres.

Senteret vil også arrangere årlige konferanser og workshops i konkurransepolitiske emner. Et eksempel på en slik konferanse er den internasjonale konferansen som UiB/KT/NHH arrangerte i felleskap i november 2009 om effektivitetsforsvaret i konkurransepolitikken. Et annet eksempel er ACE-konferansen som skal arrangeres i Bergen i november 2011. ACE (Association for Competition Economists) er den viktigste organisasjonen for praktisk konkurransepolitikk i Europa og arrangerer en årlig internasjonal konferanse. Lars Sørsgard (NHH) og Tommy Staahl Gabrielsen (UiB) er i styringskomiteen til ACE og har arbeidet for å få den årlige konferansen til Bergen i 2011. Senteret vil også arrangere workshops der mer spesialiserte emner kan diskuteres.

5. Sammenliknbare sentre i verden.

Det finnes en rekke sentra som jobber med relaterte emner rundt omkring i verden. Vi har samlet inn sentral informasjon om fire ulike sentre som hver for seg kan bidra med verdifull bakgrunnsinformasjon.

Tabellen under sammenligner disse institusjonene langs noen sentrale dimensjoner som institusjonell tilknytning, bakgrunnen for etablering, det tematiske fokus og uttrykte målsettinger, hvordan senteret er finansiert, og hvilke aktiviteter som bedrives. Informasjonen i tabellen er basert på offentlig tilgjengelig informasjon, først og fremst institusjonenes nettsider. Blå skrift angir hyperlenker til institusjonenes hjemmesider, evt. mer utdypende informasjon om for eksempel spesifikk aktivitet. For noen av dimensjonene har ikke informasjon vært tilgjengelig fra nettsidene.

Alle institusjonene tar sikte på å bygge en bro mellom akademisk tverrdisiplinær forskning og politikktutforming. To av institusjonene har et spesifikt konkurransepolitisk fokus med et interdisiplinært utgangspunkt (Centre for Competition Policy i Norwich og Competition Policy Center i Berkeley), ett arbeider mer generelt med problemstillinger i skjæringsfeltet mellom jus og økonomi (Amsterdam Center for Law & Economics), mens et fjerde fokuserer på offentlig tjenesteyting og grensen mellom offentlig privat i denne sammenheng (Centre for Market and Public Organisation i Bristol).

Det fremgår av tabellen at særlig tre av institusjonene har et høyt aktivitetsnivå med utgivelse av arbeidsnotat, forskningsbulletiner, jevnlig seminarserier, konferanser, og i ett tilfelle også en egen journal (CMPOs Research in Public Policy). Ut fra pressemeldinger og nyhetsoppslag som gjengis på hjemmesidene til disse, kan det også virke som om de får bra nyhetsdekning for sin forskning. Dette er også institusjoner som synes å ha en langsiktig stabil finansiering og en fast kjernestab, inkludert administrative ressurser. Competition Policy Center i Berkeley har en mer virtuell struktur, og det kan

virke som de ikke har vært særlig aktive de siste årene. Hjemmesidene har heller ikke vært oppdatert på noen år.

	ESRC Centre for Competition Policy (CCP)	Centre for Market and Public Organisation (CMPO)	Amsterdam Center for Law & Economics (ACLE)	Competition Policy Center, UC Berkeley
Sted / tilknytning	Norwich/ University of East Anglia	Bristol/University of Bristol CMPO is part of the Bristol Institute of Public Affairs (BIPA), launched in 2007,	Amsterdam/University of Amsterdam	UC Berkeley: The Competition Policy Center is a research center within the Institute of Business and Economic Research (IBER).
Etablert/ bakunn	2004 Building on the pre-existing Centre for Competition and Regulation, with a grant from the ESRC	1998 The Centre was established in 1998 with two large grants from The Leverhulme Trust. In 2004 CMPO were awarded ESRC Research Centre status (ESRC=The Economic and Social Research Council).	2005 (?) The Amsterdam Center for Law & Economics (ACLE) is a joint initiative of the economics and law faculties of the Universiteit van Amsterdam, i.e. an interdisciplinary institute founded by the Board of the University of Amsterdam in close cooperation with the School of Economics (FEB) and the Law School (FdR).	2005(?) Inspiration for the CPC comes from the Berkeley faculty's extraordinary role in competition policy over the past decade.
Tematisk fokus	The ESRC Centre for Competition Policy's research programme explores competition policy from the perspective of economics, law, business and political science. Over the next five years the Centre for Competition Policy will be exploring five broad themes: the role of consumers in making markets work well; the institutions which support competition policy and how they develop; market power and how it should best be regulated; the appropriate approach to mergers, and how this varies across different regimes. The last strand, agreements and tacit collusion, is the focus for the centre's fifth annual summer conference, which takes place in June.	Our objective is to study the intersection between the public and private sectors of the economy, and in particular to understand the right way to organise and deliver public services.	The Center's main research programs are: <ul style="list-style-type: none"> • Foundations of Law & Economics • Competition & Regulation • Corporate Governance & Law 	The Center promotes academic research in the areas of competition policy, economics, and antitrust; and disseminates the results of that research in the CPC working paper series.
Målsetting	CCP is emerging as the centre of independent expertise in all aspects of competition and economic regulation policy, providing academic output and a forum for debate and policy-relevant findings for governments, authorities, private practitioners and the general public. CCP engages in interdisciplinary research that is academically rigorous and policy relevant. Its practices and its allocation of resources facilitate the interactions that enable this research and help develop the next generation of researchers of competition policy.	The Centre aims to develop research, contribute to the public debate and inform policy-making. The Centre for Market and Public Organisation (CMPO) is a leading research centre, combining expertise in economics, geography and law.	It is the objective of the Amsterdam Center for Law & Economics (ACLE) to promote high quality research into these and other issues at the interface of law and economics: ...economic analysis applied to competition policy, the redesign of bankruptcy laws, the discussions on EU harmonization of corporate law, and deregulation and privatization issues in sectors traditionally governed by states, such as energy and public transportation. In all these cases, economic and legal arguments interplay.	The aim of the Competition Policy Center is to bridge the gap between academic analysis and policy formation.
Organisering og bemanning	The centre employs 11 full time researchers and support staff, and includes 14 UEA faculty members and 15 research students from the Schools of Economics, Law, Business, and Political, Social and International Studies. Professor Catherine Waddams is the full-time Director of the Centre	CMPO is part of the Bristol Institute of Public Affairs (BIPA). Launched in 2007, BIPA aims to establish the University of Bristol as a premier UK location for research in public affairs and public policy. It hosts a range of high profile research centres and themes that draw together and foster interdisciplinary activities within and beyond the Faculty of Social Sciences and Law.	The ACLE presently associates around twenty scholars in law and economics, ranging from full professors to PhD students.	Chair: Richard Gilbert, a Professor of Economics at the University of California, Berkeley. 20 UC Berkeley faculty working on affiliated competition policy
Finansiering	CCP funding has recently been renewed as a 10 year Centre of research excellence, funded by the Economic and Social Research Council (ESRC). 2009: The Centre for Competition Policy at the University of East Anglia has been awarded £4.3m of funding by the ESRC, until 2014. The university has contributed more than £1m to supplement the ESRC's award.	The Centre was established with two large grants from The Leverhulme Trust. In 2004 CMPO were awarded ESRC Research Centre status. CMPO now combines core funding from both the ESRC and the Trust.	The Netherlands Organisation for Scientific Research (NOW) awards grants to ACLE <ul style="list-style-type: none"> • VIDI research grant • VENI research grant • Visitor travel grants 	
Publisjon	The Centre produces a regular series of working papers, policy briefings and publications, and a bi-annual newsletter with short articles reflecting our recent research. An e-bulletin keeps academics and practitioners in touch with publications and events.	Working papers Research in Public policy Evidence reviews Other documents	<ul style="list-style-type: none"> • Published papers • SSRN working papers • Policy papers • Dissertations 	<ul style="list-style-type: none"> • CPC working paper series
Aktiviteter	There is a lively programme of conferences, workshops and practitioner seminars throughout the year. Agreements and tacit collusion, were the focus for the centre's fifth annual summer conference, which took place in June, 2009.	The CMPO holds a variety of events like: <ul style="list-style-type: none"> • seminar series, • conferences, • workshops • lectures ...throughout the year which	<ul style="list-style-type: none"> • Monday seminars • The ACLE Competition & Regulation meetings are a series of annual workshops that focus on topics in competition law enforcement and regulation. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sponsors conferences, e.g. Conference on the Economics of Competition and Innovation (2007) • 2010 CPC Dissertation Prize goes to Rob

	Centre for Competition Policy will host ACE annual conference 2010	<p>encompassing a range of issues and attracting an array of people from various different professions.</p> <p>The aim of these events is to stimulate ideas, inform people of the latest research and provoke debate.</p> <p>The weekly Seminar Series allows both CMPO staff and external visitors to the centre to present their most recent research findings.</p> <p>Information on both the forthcoming and previous events as well as the seminar series can be found here: Seminar Series</p>		<p>Seamans for his paper "Fighting City Hall: Entry Deterrence and New Technology Upgrades in Local Cable TV Markets."</p> <ul style="list-style-type: none"> The Federal Trade Commission held its final two days of hearings in a series exploring the evolving market for intellectual property on May 4-5, 2009, in cooperation with the CPC and the Berkeley Center for Law and Technology
Andre inst. koblinger av spesiell interesse	<p>Competition Law and Economics European Network (CLEEN),</p> <p>CCP is part of the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) Research Partnership Platform, linking it with twenty-four other research institutes around the world. The purpose of the platform is to establish an interdisciplinary research network on competition and consumer protection policies, with a particular emphasis on development</p>			

Av de sentra som er presentert er det kanskje CCP i Norwich som har en faglig innretning som er nærmest den faglige innretning vi foreslår. Senteret fokuserer på konkurransepolitikk i vid forstand ved at det også har en betydelig aktivitet innenfor for eksempel reguleringspolitikk. Viktigst dog er at senteret satser på tverrfaglig forskning og undervisning mellom jus og økonomi, de to viktige bærebjelkene i konkurransepolitikken.

6. Hvordan finansiere senteret?

Det har i mange år vært et aktivt forskningsmiljø innenfor næringsøkonomi/konkurransepolitikk i Bergen. Dette miljøet har eksistert siden begynnelsen av 90-tallet, der forskere fra Institutt for samfunnsøkonomi på NHH og Institutt for økonomi ved UiB har samarbeidet på prosjekter, hovedsaklig fra NFR, og med SNF som plattform. Dette samarbeidet har i all hovedsak omfattet økonomer som har vært faste forskere ved de to institusjonene. Gjennom disse felles prosjektene har man rekruttert et betydelig antall stipendiater og gitt stipend til masterstudenter som ville skrive oppgave om konkurransepolitikk.

I 2003 fikk det juridiske fakultet tildelt en SIP i konkurranserett i samarbeid med institutt for økonomi ved UiB. Dette programmet finansierte en postdoc og stipendiater på juridisk fakultet og på institutt for økonomi, og utløste undervisningssamarbeid på tvers av fakultetene. Programmet ble avsluttet med en internasjonal konferanse om konkurransepolitikk i Bergen i 2009 der internasjonale eksperter på konkurransepolitikk fra Norge og Europa (blant annet EU-kommisjonen og OECD) holdt innlegg.

De senere år har prosjekttilgangen for å finansiere konkurransepolitisk forskning vært svakere enn på 90-tallet og første halvdel av 2000-tallet. Det er imidlertid tegn til bedring ettersom Bergensmiljøet i 2010 har fått tildelt et flerårig prosjekt fra NFR (Norges Forskningsråd) og et fra FAD (Fornyings- Administrasjons- og Kirkedepartementet) med konkurransepolitikk som tema.

Det finnes i dag forskere og stipendiater både ved UiB, NHH og SNF som arbeider med konkurranserelaterte problemstillinger. På UiB har institutt for økonomi en gruppe for næringsøkonomi og økonomisk organisering (<http://www.uib.no/fg/narok>) som teller 5 faste forskere, 4 stipendiater og 2 professor II, men mange av disse arbeider i dag mer mot andre fagfelt som arbeidsmarkedsøkonomi og globalisering. Institutt for medievitenskap har en gruppe forskere som arbeider med medieøkonomiske problemstillinger, og institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap har noen forskere som forsker på konkurransepolitiske institusjoner. Det juridiske fakultet arbeider med å bygge opp en gruppe for konkurranserett, og har for tiden en professor og tre stipendiater som forsker aktivt innen konkurranserett, i tillegg til en førsteamanuensis og en stipendiat innen EU/EØS-rett. Dette miljøet bør styrkes.

På NHH finnes det en gruppe for næringsøkonomi på institutt for samfunnsøkonomi, og det finnes forskere på Institutt for foretaksøkonomi og Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap som arbeider med konkurranseøkonomiske problemstillinger. NHH har også engasjert en av landets ledende konkurranserettsekspert – professor Erling Hjelmeng fra UiB – i en professor II stilling. I tillegg til dette har SNF en gruppe økonomer som arbeider med konkurranserelaterte problemstillinger. Det er etablert en uformell forskergruppe på NHH/SNF der samtlige av disse forskerne inviteres til å delta på seminarer, og denne forskergruppen utgjør for tiden i overkant av 10 personer.

I Konkurransetilsynet arbeider det ca 40 økonomer og ca 40 jurister. De fleste av disse har spesialisering i konkurranseøkonomi og konkurranserett. For økonomenes del har ca 4-5 personer i Konkurransetilsynet doktorgrad i samfunnsøkonomi. Det er ventet at andelen doktorgrader i tilsynet vil øke i årene framover. Akademisering av konkurransepolitikken er en trend vi ikke bare ser i Norge, men også internasjonalt. Tilsynet har også avgitt saksbehandlere til doktorgradsprogrammene til institusjonene i Bergen. Dette gjelder først og fremst økonomer, men ventelig vil dette også gjelde for jurister i årene framover. I likhet med det juridiske fakultet har også tilsynet problemer med å holde på konkurranserettslig spisskompetanse. Dette skyldes det relativt gode arbeidsmarkedet for konkurranserettsjurister i advokatfirmaene i Oslo. Et senter for konkurransepolitikk vil ventelig kunne styrke tiltrekningskraften til Bergen for denne type kompetanse i vesentlig grad.

Som gjennomgangen ovenfor viser finnes det et ikke ubetydelig konkurransepolitisk miljø i Bergen. Miljøet er imidlertid fragmentert, og vi ser et klart behov for å styrke og integrere dette miljøet både mellom institusjonene, men også mellom de to grunnleggende fagfeltene i konkurransepolitikken, jus og økonomi. Miljøet er avhengig av en satsning i form av forskningsmidler og rekrutteringsstillinger for å vedlikeholde og bygge opp og integrere det eksisterende miljøet. Uten dette er det fare for at nøkkelpersonell drives over i andre fagfelt, og at ferdige dr. grads kandidater og postdoc'er forsvinner ut av miljøet og regionen.

Vår ambisjon er å etablere Bergen som en hovedstad for konkurransepolitikk ikke bare i Norge, men i Norden. Et felles senter for konkurransepolitikk vil kunne danne en felles plattform for utvikling av kompetanse og rekruttering som alle tre institusjonene i Bergen vil kunne dra nytte av. Et senter av en viss størrelse vil kunne gi institusjonene den fleksibilitet som man er avhengig av for å kunne beholde og utvikle personell til akademiske stillinger og nøkkelstillinger i tilsynet. Et integrert fagmiljø

av en viss størrelse vil gi institusjonene et ben til å stå på og øke den samlede tiltrekningskraften for denne type kompetanse i Bergensregionen.

Når det gjelder finansieringsbehovet for senteret så vil dette avhenge av både organisering og størrelse på de aktivitetene som skal foregå. Uansett vil etableringen av et senter nødvendigvis både intern og ekstern finansiering til stillinger og drift.

Intern finansiering fra institusjonene kan delvis komme som stillinger i form av dedikerte stipendiater og postdoc'er, delvis gjennom administrativ støtte, men også i form av tilskudd til drift og friske lønnsmidler. Det er også aktuelt at forskere i faste stillinger ved de respektive institusjonene tilbringer hele eller deler av sin forskningstid på et senter.

Når det gjelder ekstern finansiering er det viktig å tenke bredt. Miljøet har i dag en grunnstamme av NFR-prosjekter som det vil være viktig å bygge ut når anledningen byr seg ved utlysingen av relevante forskningsprogrammer i forskningsrådet. Andre statlige kilder er Fornyings-, Administrasjons- og Kirkedepartementet (FAD) og Næringsdepartementet (ND). FAD har det overordnede ansvaret for konkurransepolitikken og disponerer et fond som kan benyttes til forskningsformål. Det bør undersøkes om senteret kan tildeles ressurser fra dette fondet eller på annen måte fra FAD. Et fast langsiktig beløp ville være en svært god støtte til å etablere en minimumsaktivitet og en infrastruktur for senteret.

Næringsdepartementet er opptatt av innovasjon og det kan søkes om midler fra departementet for å ivareta dette aspektet ved konkurransepolitikken. Andre potensielle kilder kan være:

- Sparebanken Vest deler ut allmenntilgjengelige midler gjennom Visjon Vest til forskning og kompetanse
- Private sponsorer fra det lokale og/eller nasjonale næringsliv
- Fond (Meltzerfondet, Norges Bank, etc.)
- Juss-faget har nylig vært evaluert av NFR, og slike evalueringer følges ofte opp med tildeling av ressurser

7. Organisering, størrelse og ressursbruk

Et senter for konkurransepolitikk kan organiseres på en rekke måter, alt fra et virtuelt senter med begrenset aktivitet til et fysisk senter med flere ansatte. Uansett er det viktig at det utad flagges som et samarbeidsprosjekt mellom de tre institusjonene NHH, UiB og Konkurransetilsynet, og dermed signaliserer at dette er et senter som bygger på kompetanse fra de tre fagmiljøene. Det er samtidig viktig å flagge at det er et uavhengig senter, ikke minst at det står helt uavhengig i forhold til Konkurransetilsynet og i den forstand står fritt til å kommentere aktuelle konkurransepolitiske saker og problemstillinger. Senterets uavhengighet av myndigheter og private interesser må reflekteres i organisering og styring av senteret.

Den minst omfattende varianten vil innebære at senteret blir virtuelt og ikke tilføres noen nye stillinger. Det vil si at det blir et senter for å organisere eksisterende virksomhet på området bedre. Et

senter vil i så fall kunne organisere jevnlig seminarer og workshops. Dette vil kunne øke interessen for fagområdet, men erfaringene fra Konkurransøkonomisk Forum og Konkurranserettsforum er, som nevnt over, at slike felles seminarer ikke klarer å samle personer fra alle fagmiljøene. Det vil isolert sett tale for et mer omfattende samarbeid for å kunne oppnå den ønskede effekt, ikke minst å få et godt samspill mellom juss og økonomi.

En mellomløsning kan være at det etableres et senter, men at personer som arbeider på senteret er lokalisert mer enn et sted. Det vil være en praktisk løsning, som innebærer at fagpersonene i liten grad trekkes bort fra sitt opprinnelige fagmiljø. På den annen side vil en slik løsning i liten grad bidra til samspillet mellom juss og økonomi, hvilket er problematisk ut fra senterets målsetting om å lage et fagmiljø som gir et unikt samarbeid mellom juss og økonomi.

Den mest omfattende organiseringen vil være en fysisk samlokalisering, der en rekke personer sitter samlet og arbeider med konkurransepolitiske problemstillinger. Dette vil være i tråd med den organisering vi for eksempel har på Centre for Competition Policy i England, som har vist seg å være vellykket. Ett alternativ vil være en samlokalisering på UiB, en annen en samlokalisering på SNF/NHH og en tredje mulighet en samlokalisering knyttet til Konkurransetilsynet. Alternativt kan det tenkes en lokalisering frikoblet fra alle de nevnte institusjonene.

Den minst omfattende løsningen, hvor en har felles seminarer og konferanser og skaper møteplasser for økonomer og jurister, vil det være relativt lite ressurskrevende. En kan inkludere i et program eventuelt invitasjon av gjesteforskere fra utlandet i kortere eller lenger perioder. Et slikt opplegg vil neppe ha en kostnadsramme på mer enn 500.000 kroner årlig.

For at det andre ytterpunktet, dvs. et fysisk senter med flere ansatte, skal ha mulighet for faglig utvikling er det nødvendig med en viss minstepørrelse hva angår antallet forskere både innen konkurranseøkonomi og innen konkurranserett. En bør ideelt sett ha minst 5-6 personer innen hvert fagfelt, og en mulig fordeling er slik som vist i tabell 1 under.

Tabell 1: Et eksempel på antallet årsverk ved et senter

	# jurister	# økonomer
UiB, jur. fak.	4	
NHH + SNF		5
UiB, Inst. for økonomi		3
Konkurransetilsynet	1	1
TOTALT	5	9

Med en slik bemanning kan en sette opp et tentativt budsjett, som gir en antydning om ressursbruk. Dette er vist i tabell 2.

Tabell 2: Et tentativt årlig budsjett

	Total kostnad	Finansieres internt	Finansieres eksternt
12 årsverk a 1 MNOK	14 MNOK	10 MNOK	4 MNOK
Kontorleie	½ MNOK		½ MNOK
Ledelse	½ MNOK		½ MNOK
Driftsutgifter	1 MNOK		1 MNOK
TOTALT	16 MNOK	10 MNOK	6 MNOK

Med finansiering internt menes ikke direkte overføringer av midler, men at stillinger stilles til rådighet for senteret for eksempel ved at forskere med tilknytning til basismiljøene NHH, UiB og Konkurransetilsynet er lokalisert på senteret.

8. Anbefalinger og forslag til videre framdrift

En effektiv konkurransepolitikk er viktig for norske bedrifters konkurranseevne, omstillingsevne og vil stimulere til innovasjon og utvikling. Utvalget er av den oppfatning at Bergen har svært gode forutsetninger for å opprette et program/senter for konkurransepolitikk. Det vil gi mulighet til å bygge ikke bare et nasjonalt senter for dette fagfeltet, men også noe som vil stå fram i nordisk sammenheng. Det er svært viktig å få til et samspill mellom juss- og økonomifaget, da dette er helt avgjørende for en god forståelse av dette fagfeltet, og av den grunn vil vi sterkt anbefale at det opprettes et senter med en fysisk samlokalisering. Det er også viktig at det er en viss minstestørrelse for et senter, for å skape et godt fagmiljø. Da det er to fagfelt det her er tale om innebærer det en viss størrelse på et senter, og i tråd med det som er skissert over vil vi anbefale at det blir minst av en størrelse på 5 årsverk i juss og 9 i økonomi.

Vi ønsker synspunkter fra ledelsene ved hhv Universitetet i Bergen, Norges Handelshøyskole og Konkurransetilsynet på våre planer. Det vi særlig ønsker tilbakemelding på er følgende:

- Hvorvidt dere er positive til ideen om å opprette et senter for konkurransepolitikk
- Hvis ja:
 - Hvordan dere ser for dere muligheten for at dere bidrar til opprettelsen av et senter for konkurransepolitikk
 - Hvordan arbeidsgruppen (eller andre) kan arbeide videre konkret med ideen for å realisere et slikt senter

Arbeidsgruppen er villig til å påta seg et ansvar for å følge opp dette initiativet dersom det er ønske om det. Dette vil blant annet innebære å starte arbeidet med å skaffe til veie ekstern finansiering og konkretisere planene i form hvordan senteret/programmet skal organiseres og eventuelt fysisk lokalisering hvis det er aktuelt.